УДК 657

Г.П.Машталяр, к.е.н.,
Чернівецький торговельно-економічний інститут, КНТЕУ,
м. Чернівці

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті розглянуто методичні підходи щодо удосконалення облікової політики в системі управління підприємством.

В статье рассмотрены методические подходы к совершенствованию учетной политики в системе управления предприятием.

The paper deals with methodological approaches to the improvement of accounting policies in enterprise management system.

Ключові слова: облікова політика, бухгалтерський облік, управлінський облік, наказ про облікову політику.

У сучасних умовах господарювання для забезпечення управління підприємством необхідною інформацією потрібна оперативна, гнучка облікова політика. Вона виступає чинником, який впливає не тільки на ведення бухгалтерського обліку, але і на прийняття управлінських рішень. Цей вплив здійснюється через обрання певного варіанта облікової політики.

У літературних джерелах існують різні підходи до поняття облікової політики. Потрібно відзначити, що в дослідженнях авторів Ф.Бутинця, С.Голова, М.Кужельного, В.Пархоменка, В.Сопка, І.Стецiв, М.Пушкаря, та інших облікова політика розглядається як сукупність правил реалізації бухгалтерського обліку, які повинні забезпечити максимальний ефект від ведення бухгалтерського обліку та забезпечити достовірність фінансової звітності. Водночас, не розглядаються питання удосконалення облікової політики для управлінського обліку.

Метою статті є вивчення підходів до удосконалення облікової політики не тільки для потреб бухгалтерського обліку, але і для потреб менеджменту, наближення її до вирішення завдань управління з урахуванням чинного законодавства.

Основними завданнями даної статті є:

- дослідження суті і змісту облікової політики;
- обґрунтування рекомендацій щодо удосконалення облікової політики в системі управління підприємством.

Відповідно до Закону про бухгалтерський облік [1], з одного боку, встановлюються жорсткі правила організації та ведення бухгалтерського обліку, з іншого – підприємствам надається можливість самостійно приймати рішення про встановлення облікової політики з огляду на особливості власної господарської діяльності, керуючись основними принципами бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Облікова політика господарюючого суб'єкта формується на підставі національних П(С)БО. Надання користувачам інформації про політику бухгалтерського обліку, яку підприємство зобов'язане використовувати постійно, є важливою вимогою принципу послідовності. Принципи і методи, що формують облікову політику підприємства, установлено нормами п. 23 П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2].

В Україні облікова політика формується з урахуванням двох рівнів.

На макрорівні — це політика державних органів щодо розвитку системи обліку (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів). Облікова політика формується через урядові структури і оформляється у вигляді законів, що регулюють питання обліку, аудиту та звітності.

На мікрорівні — це політика окремого підприємства щодо забезпечення надійної фінансової звітності. Підприємство (організація, установа) з урахуванням чинних законодавчих актів формує внутрішній нормативний документ – облікову політику.

При складанні облікової політики враховуються особливості тієї галузі, до якої відноситься підприємство. Міністерствами, відомствами, іншими галузевими структурами розроблені різні положення, рекомендації і методичні вказівки з питань бухгалтерського обліку. Тому підприємствам можна керуватися ними, але лише в частині, що не суперечить чинному законодавству.

На вибір облікової політики впливає кілька факторів:

— організаційно-правова форма;

— структура управління підприємством чи організацією;

— забезпеченість сучасними засобами обробки інформації та інформаційно-методичне забезпечення.

Згідно з Листом Міністерства фінансів України від 21.12.2005р. № 31-34000-10-5/27793 «Про облікову політику» [9], наказ повинен містити наступні розділи:

— нормативи та методичні принципи бухгалтерського обліку;

— техніка бухгалтерського обліку.

— організація бухгалтерського обліку.

У першому розділі наказу потрібно відображати: нормативну базу, що регулює методологію, техніку та організацію ведення бухгалтерського обліку та складання звітності (вказується перелік основних документів, якими необхідно керуватися); зміну облікової політики, межі істотності та операційного циклу, порядок оцінки необоротних активів, термін функціонування, нарахування і відображення амортизації; порядок обліку та методи оцінки запасів; види створюваних резервів; визнання доходів і витрат, фінансових результатів та порядок розподілу прибутку.

У другому розділі наказу (розпорядження) затверджується робочий план рахунків, форми обліку на підприємстві, порядок ведення аналітичного обліку, форми бухгалтерських документів (якщо немає стандартних), організація та порядок проведення інвентаризації, організація управлінського обліку і контролю (внутрішнього аудиту), перелік та порядок складання і подання фінансової та статистичної звітності, стан та розвиток комп'ютеризації облікових робіт.

У третьому розділі, пов'язаному з організацією бухгалтерського обліку, визначається організаційна структура бухгалтерської служби (апарату бухгалтерії); встановлюється відповідальність за організацію обліку на підприємстві, порядок призначення та звільнення головного бухгалтера, працівників апарату бухгалтерії; визначаються напрями соціального розвитку апарату бухгалтерії [9, с.246].

Облікова політика повинна забезпечувати:

- повноту відображення у фінансовій звітності всіх фактів господарської діяльності;
- готовність до бухгалтерського обліку витрат і пасивів, ніж можливих прибутків і активів, що не допускає створення прихованих резервів;
- відображення в бухгалтерському обліку фактів і умов господарської діяльності, виходячи не тільки з їх правової форми, але і з їх економічного значення;
- тотожність даних аналітичного обліку оборотам і залишкам за рахунками синтетичного обліку на 1-е число кожного місяця, а також показників фінансової звітності даним синтетичного й аналітичного обліку;
- раціональне ведення бухгалтерського обліку, виходячи з умов господарської діяльності і величини підприємства.

У літературних джерелах існують кілька підходів до тлумачення облікової політики.

Одна група вчених трактує облікову політику відповідно до положень закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (п.5 ст.8) [1; 2]. Ці вчені визначили, що облікова політика – це методи відображення господарських операцій в обліку (метод списання матеріалів і ін.), передбачені П(С)БО. Вона належить до об'єкта організації облікового процесу «забезпечення», а саме нормативно-правового, методичного і методологічного [4; 7].

Друга група вчених вважає, що до облікової політики доцільно відносити не лише методи списання матеріалів і ін., а і форму бухгалтерського обліку, графіки документообігу тощо. Тобто елементи, що належать до інших об'єктів організації [6; 8].

Третя група авторів визначає, що облікова політика включає організаційну, методичну і технічну сторони організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Організаційна охоплює організаційну структуру бухгалтерії та її місце в системі управління і взаємодію з іншими структурами. Методичний аспект – це способи оцінки майна, нарахування амортизації і ін. Технічний аспект включає робочий план рахунків, форму бухгалтерського обліку, технологію обробки інформації, способи і строки проведення інвентаризацій [5]. Інші подають ці аспекти як теорію, організацію, методику і технологію облікової політики [8, с.56].

Можна зробити наступні висновки.

1. У нормативних документах і літературних джерелах облікова політика трактується як методика, технологія та організація бухгалтерського обліку з ціллю достовірного відображення фінансового стану і результатів діяльності підприємства.

2. Негативним є відсутність узгодженості облікової політики на рівні підприємства і за центрами відповідальності.

У міжнародній практиці, на відміну від вітчизняної, сукупність принципів, методів збору й обробки даних призначені забезпечити не тільки складання фінансової звітності, а також й управлінської звітності, яка в умовах ринкових перетворень набуває актуальності. Форми управлінської звітності розробляються

управлінським персоналом різних рівнів управління підприємством з метою надання оперативної, повної інформації для аналізу та планування діяльності підприємства.

Отже, облікову політику доцільно розробляти не тільки з метою впливу на систему бухгалтерського обліку, але і в напрямі пристосування її до потреб управління. В зв'язку з цим, потрібно розрізняти такі завдання облікової політики:

1) в частині фінансового обліку – задоволення потреб користувачів в інформації про результати діяльності підприємства;

2) в частині управлінського обліку – забезпечення управлінського персоналу економічною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Для вирішення цих завдань потрібно внести зміни до наказу про облікову політику підприємства, а саме виділити окремий розділ з ведення управлінського обліку. Для узагальнення інформації для управлінського обліку потрібно: розробити план рахунків управлінського обліку, методику накопичення управлінської інформації, форми і зміст управлінської звітності.

Для підвищення рівня аналітичності облікової інформації вважаємо доцільним ведення управлінського обліку за центрами відповідальності.

Інформація управлінського обліку, отримана в оперативному режимі, дозволить здійснювати контроль за основними показниками діяльності підприємства. Інформація управлінської звітності є підґрунтям для прийняття керівництвом раціональних рішень щодо планування розвитку підприємства.

Пропозиції щодо вдосконалення методичних підходів щодо формування облікової політики підприємства сприятимуть покращенню облікового процесу на підприємстві і підвищенню ефективності управління ним.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada. gov.ua/laws/show/996-14

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 31.03.99 р. № 87 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon I .rada.gov.ua/laws/show/z0391-99

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.05.99 р. № 137 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.minfin.gov.ua

4. Голов С. Бухгалтерський облік та фінансова звітність малих і середніх підприємств / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. - 2010. - № 10. — С. 3-15.

5. Гринів Б.В. Облікова політика суб'єкта господарювання //Торгівля, комерція, підприємництво: Збірник наукових праць. - Львів: вид-во "Коопосвіга" ЛКА, 1998.-С. 168-169

6. Пушкар М.С. Теорія і практика формування облікової політики: [монографія] / М.С. Пушкар, М.Т. Щир- ба. - Тернопіль: Карт-бланш, 2010. - 260 с.

7. Стецiв I.I. Напрями аналізу ефективності облікової політики підприємства з метою визначення оптимальності її варіанту. //Вісник Львівської комерційної академії. - Серія економічна, випуск 10 - Львів: В-во ЛКА, 2001. - С.209-212

8. Організація бухгалтерського обліку; за ред. Ф.Ф. Бутинця. - Житомир: ПП «Рута», 2002. - 592 с,

9. Про облікову політику: лист Міністерства фінансів України від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin. gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58984 &cat_i d=34931